

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY DOMOWEJ I OCHRONY OSÓB
DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ NA LATA
2024 – 2030**

Spis treści

ROZDZIAŁ I. Wstęp

1. Podstawy prawne przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.
2. Definicje i charakterystyka zjawiska przemocy domowej.
3. Adresaci Programu.
4. Miejsce realizacji Programu.
5. Realizatorzy Programu i czas realizacji.

ROZDZIAŁ II. Część diagnostyczna

1. Opis problemu przemocy domowej.
2. Zasoby instytucjonalne.
3. Potrzeby w sferze przeciwdziałania przemocy domowej.

ROZDZIAŁ III. Część programowa

1. Założenia Programowe.
2. Cele, kierunki i wskaźniki Programu.
3. Monitorowanie, sprawozdawczość i wymiana informacji oraz środki finansowe na realizację Programu.

ROZDZIAŁ I.

1. PODSTAWY PRAWNE PRZECIWDZIAŁANIA ZJAWISKU PRZEMOCY DOMOWEJ.

Podstawowym aktem prawnym regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 poz. 424), dalej także „ustawa”. Ustawa określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej,
- 3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc domową.

Przepisy ustawy stosuje się także w przypadku zagrożenia przemocą domową oraz w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Góra Kalwaria na lata 2024 – 2030 został opracowany zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy, z uwzględnieniem nowelizacji wprowadzonej na mocy przepisów ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 535), która obowiązuje zasadniczo od 22 czerwca 2023 r. W myśl art. 6. ust. 2 pkt 2-4 ustawy, do pozostałych zadań własnych gminy należy:

- 1) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową,
- 2) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 3) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

W niniejszym Programie uwzględniono także podstawowe akty prawne, które współtworzą charakterystyczny system przeciwdziałania przemocy domowej:

- 1) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 743.),
- 2) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 poz. 1426 z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 poz. 2151 z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 poz. 40 z późn. zm.),
- 5) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 poz. 1939 z późn. zm.),
- 6) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 poz. 2809 z późn. zm.),
- 7) ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz. U. z 2024 poz. 17),
- 8) ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 poz. 1550 z późn. zm.),
- 9) ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2023 poz. 1304 z późn. zm.),
- 10) uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.

2. DEFINICJE I CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY

Od 22 czerwca 2023 r. przez przemoc domową rozumie się: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,

- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej” (art. 2 ust. 1 pkt 1).

Ponadto w myśl definicji przemocy domowej osoba doznająca przemocy domowej to:

- a) małżonek, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - b) wstępni i zstępni oraz ich małżonkowie,
 - c) rodzeństwo oraz ich wstępni, zstępni i ich małżonkowie,
 - d) osoby pozostające w stosunku przysposobienia i jej małżonek oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - e) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - f) osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
 - g) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
 - h) małoletni
- wobec których jest stosowana przemoc domowa.

Przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa wyżej.

Świadek przemocy domowej – należy przez to rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Osoba stosująca przemoc domową to osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej.

Obecnie obowiązujące rozwiązania prawne, zawarte w procedurze „Niebieskie Karty”¹ (dalej także „NK”), nie wymagają zgody osoby doznającej przemocy domowej, ani osoby stosującej przemoc domową na prowadzenie NK. Wprowadzono zasadę realizacji NK, według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej. Obowiązkiem GDP (grupy diagnostyczno-pomocowej) będzie zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność. Wprowadzono zasadę, że jeżeli realizacja procedury „Niebieskie Karty” napotyka trudności, każdemu członkowi grupy diagnostyczno-pomocowej przysługuje prawo wystąpienia do wojewody z wnioskiem o wskazanie innej gminy właściwej. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” nastąpi w przypadku ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy (lub rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań). Dodatkowo wprowadzono obowiązek monitorowania sytuacji osób uczestniczących w procedurze „Niebieskie Karty” przez okres 9 miesięcy po jej zakończeniu.

Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 poz. 2890) poszerza katalog zakazów wobec osób stosujących przemoc, który obejmuje:

- 1) zakaz zbliżania się do osoby doznającej przemocy – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy;
- 2) zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870 z późn. zm.).

osoby doznającej przemocy, a także gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność;

- 3) zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do którego uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w których zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, oraz przebywania na tym terenie – jeżeli osoba dotknięta doznającą przemocy domowej uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, uprawia sport lub pracuje.

Wszystkie wskazane wyżej zakazy wobec osoby stosującej przemoc domową mogą być wydane przez: Policję lub Żandarmerię Wojskową, sąd – w postanowieniu o udzielenie zabezpieczenia lub w postanowieniu o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania lub zakazie zbliżania się do niego, o zakazie zbliżenia się do osoby dotkniętej przemocą, kontaktowania się z nią, lub wstępu do miejsc, w których ta osoba przebywa. Zakazy, do których wydania uprawniona jest Policja lub Żandarmeria Wojskowa tracą moc po upływie 14 dni od dnia ich wydania, chyba że sąd udzielił zabezpieczenia, którym zostały one przedłużone. Przy obliczaniu terminu nie uwzględnia się dnia, w którym zakazy zostały wydane. Zakazy tracą także moc, w przypadku gdy po ich wydaniu wobec osoby stosującej przemoc domową zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Policjant może wydać nakaz opuszczenia mieszkania, a także każdy z pozostałych zakazów (które mogą być zastosowane łącznie):

- 1) podczas interwencji podjętej we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu lub
- 2) w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy domowej, w szczególności zgłoszenia przez:
 - osobę dotkniętą przemocą domową lub
 - kuratora sądowego lub pracownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, w związku z wykonywaniem ustawowych obowiązków.

Żandarmerii Wojskowej przyznano uprawnienia analogiczne do przysługujących Policji w odniesieniu do osób stosujących przemoc domową, które są żołnierzami pełniącymi czynną służbę wojskową. Jeśli natomiast wobec takich osób ze swoich uprawnień skorzysta Policja, jest zobowiązana niezwłocznie zawiadomić właściwą jednostkę organizacyjną Żandarmerii Wojskowej.

Osoba doznająca przemocy domowej może wystąpić do sądu z wnioskiem o:

- 1) zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- 2) wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- 3) zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą domową,
- 4) zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej,
- 5) zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie.

Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nieprocesowym i orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Kodeks postępowania cywilnego nakłada na sąd obowiązek szybkiego rozpoznania sprawy. Sąd orzeka w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku. W przypadku wniesienia apelacji, sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy przez sąd pierwszej instancji wraz z apelacją.

Sąd uwzględniając wniosek o zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub o wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, wskazuje w postanowieniu obszar, który osoba stosująca przemoc domową ma opuścić i na którym nie może przebywać, lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania, którą osoba stosująca przemoc domową jest obowiązana zachować. Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą domową, wskazuje w postanowieniu wyrażoną w metrach odległość, na którą osoba stosująca przemoc domową nie może zbliżyć się do osoby dotkniętej tą przemocą.

Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu kontaktowania się z pełnoletnią osobą dotkniętą przemocą domową, na wniosek wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności, może w postanowieniu określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się oraz ich zakres, mając na uwadze bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą domową.

Postanowienia sądu, o których mowa powyżej, oraz postanowienie uwzględniające wniosek o wydanie zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie, są skuteczne i wykonalne z chwilą ogłoszenia. Postanowienia te mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.

Niestosowanie się do zakazów przez osobę stosującą przemoc domową stanowi wykroczenie. Sprawca podlega karze:

- 1) aresztu (wymierzana w dniach może trwać od 5 do 30 dni),
- 2) ograniczenia wolności (trwa 1 miesiąc; w czasie jej odbywania ukarany: nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu; jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne; ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary), albo
- 3) grzywny do 5000 złotych.

W art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej dodano punkt 4a i 4b oraz ust. 8, co oznacza zmiany w procedurze zapewnianiu dziecku ochrony przed przemocą domową przez pracownika socjalnego. Przed podjęciem decyzji o interwencji na podstawie art. 12a pracownik socjalny w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokona oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka. W przypadku zapewnienia dziecku ochrony dziecku udziela się wsparcia psychologa.

Zjawisko przemocy domowej należy zatem analizować przyjmując perspektywę indywidualną, systemową lub społeczną. Perspektywa indywidualna, to spojrzenie przez pryzmat osoby doznającej przemocy lub przez pryzmat osoby stosującej przemoc domową. Perspektywa systemowa to ukazanie możliwych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc oraz opis metod wsparcia. Natomiast perspektywa społeczna, to odbiór społeczny zjawiska przemocy domowej, postawy członków lokalnej społeczności wobec aktów przemocy. Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyczy rodzin o różnym statusie społecznym i należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie.

Zasadniczo wyróżnia się następujące formy przemocy:

1. Przemoc fizyczna – to forma agresji łącząca się naruszeniem granic ciała. Jej celem jest zadanie „ofierze” bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia. Przejawia się poprzez: szarpanie, kopanie, popychanie, obezwładnianie, duszenie, odpychanie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, bicie otwartą ręką, pięściami, różnymi przedmiotami, przypalanie papierosem, topienie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, pozostawienie w niebezpiecznym miejscu, nie udzielenie niezbędnej pomocy, itp.
2. Przemoc psychiczna – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w osobie doznającej przemocy strachu. Ta forma przemocy powoduje poważne szkody psychologiczne. Przejawia się poprzez: wyśmiewanie opinii, poglądów, przekonań, religii, pochodzenia, narzucanie swojego zdania, poglądów, stałe ocenianie, krytykę, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, wymuszanie posłuszeństwa i podporządkowania, ograniczanie snu, pożywienia i schronienia, wyzywanie, używanie wulgarnych epitetów, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, itp.
3. Przemoc seksualna – to zmuszanie osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, a także kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy ta osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przejawia się poprzez: gwałt, wymuszanie

pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do seksu z osobami trzecimi, sadyzm w pożyciu, wyśmiewanie wyglądu, ciała i krytykę zachowań seksualnych, itp.

4. Przemoc ekonomiczna – to celowe niszczenie czyjejs własności, pozbawianie środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Przejawia się poprzez: okradanie, zabieranie pieniędzy, nielożenie na utrzymanie, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, szantażowanie, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka, zmuszanie do pożyczek, uniemożliwianie korzystania z pomieszczeń niezbędnych do zaspokajania potrzeb (kuchnia, łazienka) itp.
5. Zaniedbanie – to ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Tej formy przemocy najczęściej doświadczają dzieci. Przejawia się poprzez: niedawanie (dziecku) środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokożenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka.
6. Cyberprzemoc - to przemoc z użyciem urządzeń elektronicznych, najczęściej telefonu bądź komputera. Przejawia się poprzez: agresję słowną, np. wyzywanie na czatach internetowych, umieszczanie komentarzy na forum internetowym w celu ośmieszenia, sprawienia przykrości lub wystraszenia innej osoby; upublicznianie upokarzających, przerobionych zdjęć i filmów, zamieszczanie przykrych komentarzy na profilach innych osób w portalach społecznościowych, włamanie na konto i podszywanie się pod kogoś w celu zamieszczania w jego imieniu obraźliwych postów i zdjęć na profilach innych użytkowników, szantażowanie, ujawnianie sekretów, wykluczanie z grona „znajomych” w Internecie, celowe ignorowanie czyjejs działalności w sieci .

Przemoc domowa zazwyczaj ma charakter długotrwały i cykliczny. Można wyszczególnić powtarzające się fazy, które razem tworzą pewnego rodzaju cykle przemocy. Znajomość faz pozwala lepiej zrozumieć charakter i specyfikę problemu. Możemy wyróżnić trzy fazy powtarzającego się cyklu. Są to:

1. Faza narastania napięcia – jest to pierwsza faza, w której dochodzi do stopniowego wzrostu napięcia, w której osoba stosująca przemoc jest stale napięta i poirytowana, zaś osoba doznająca przemocy obarcza siebie winą i stara się za wszelką cenę uniknąć kolejnej awantury;
2. Faza ostrej przemocy – jest to druga faza, w której napięcie prowadzi do wybuchu gniewu i rozładowania agresji. Partner staje się gwałtowny, wpada w szał, jakiś drobniaczek wywołuje awanturę. Osoba doświadczająca przemocy może doznać obrażeń zagrażających jej zdrowiu i życiu. Najczęściej to w tej fazie, osoby doznające przemocy wzywają policję, szukają pomocy;
3. Faza miodowego miesiąca – jest to trzecia faza, w której osoba stosująca przemoc wyraża skruchę, składa obietnice, obiecuje poprawę. „Sprawca” jest czuły, troskliwy, zapewnia o swojej miłości. Przeprosinom często towarzyszą łzy i prezenty. W tej sytuacji osoba doznająca przemocy często czuje się odpowiedzialna za to, co się stało i postanawia dać sprawcy „drugą szansę”. Faza miodowego miesiąca zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Niestety faza miodowego miesiąca nie trwa długo. Po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy się powtarza. Z biegiem czasu przemoc staje się coraz gwałtowniejsza, dotkliwsza. Cykliczność przemocy sprawia, że osobom doświadczającym przemocy trudno jest podjąć działania mające na celu zatrzymanie przemocy.

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, może być zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną (art. 207 kk.), za które grozi kara pozbawienia wolności od trzech miesięcy do 5 lat. Jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem lub jeżeli osoba pokrzywdzona targnie się na własne życie, sprawca podlega karze odpowiednio od roku do lat 10 i od 2 do 12 lat.

Skutki przemocy domowej to nie tylko szkody fizyczne, ale również trwałe następstwa w psychice człowieka. Bezpośrednie skutki przemocy można podzielić na:

- 1) objawy fizyczne (m.in. urazy, obrzęki, otarcia, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, oparzenia, siniaki, choroby w wyniku powikłań i stresu),
- 2) objawy emocjonalne (m.in. smutek, wycofanie, wzrost lęku i niepokoju, izolacja, depresja, próby samobójcze, samobójstwa, zmienność nastrojów, niska samoocena i poczucie własnej wartości, zespół stresu pourazowego, napady paniki, zaburzenia snu, zaburzenia psychosomatyczne),
- 3) objawy społeczne (m.in. wycofanie społeczne, nieufność, nieumiejętność nawiązywania kontaktu, wyuczona bezradność, spadek poczucia kompetencji),
- 4) objawy seksualnego wykorzystywania dziecka (m.in. seksualizacja kontaktów międzyludzkich, wciąganie innych dzieci w nietypową aktywność seksualną, świadomość seksualna wykraczająca poza poziom dojrzałości dziecka, ucieczki z domu, próby samobójcze, problemy psychiczne).

3. ADRESACI PROGRAMU

Zmiany prawne od 22 czerwca 2023 r. w zakresie funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy domowej mają wpływ m.in. na funkcjonowanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, policję, oświatę, ochronę zdrowia oraz organizacje pozarządowe i kuratorów sądowych.

Nowelizacja ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej przepisów wprowadziła zmiany w organizacji i funkcjonowaniu Zespołów Interdyscyplinarnych, a w miejsce grup roboczych powoływane są grupy diagnostyczno- pomocowe.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Góra Kalwaria na lata 2024 – 2028 skierowany jest do:

- 1) osób doświadczających przemocy domowej,
- 2) osób stosujących przemoc domową,
- 3) świadków przemocy domowej,
- 4) społeczności lokalnej, w tym osób zagrożonych przemocą domową,
- 5) przedstawicieli służb, instytucji i organizacji pozarządowych – podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

4. MIEJSCE REALIZACJI PROGRAMU

Obszar Gminy Góra Kalwaria

5. REALIZATORZY PROGRAMU I CZAS REALIZACJI

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Góra Kalwaria na lata 2024 – 2028 będzie realizowany głównie przez instytucje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej: Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii, Komisariat Policji w Górze Kalwarii, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Górze Kalwarii, placówki oświatowo-wychowawcze oraz placówki nauczania i wychowywania z terenu Gminy Góra Kalwaria, ośrodki zdrowia z terenu Gminy Góra Kalwaria, Sąd Rejonowy w Piasecznie, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz organizacje pozarządowe.

Spotkania samego Zespołu Interdyscyplinarnego odbywają się min. co 2 miesiące, a główna praca socjalna toczy się w ramach Grup Diagnostyczno-Pomocowych.

Obowiązująca od czerwca 2023 r. procedura „Niebieskich Kart” wprowadziła nowe obowiązki dla grup Diagnostyczno – Pomocowych, nowe reguły prowadzenia poszczególnych czynności w ramach procedury, w tym w szczególności w stosunku do małoletnich i osób niesamodzielnych, wymagających wsparcia.

Powyższe zmiany wywołały pozytywne rezultaty pracy interdyscyplinarnej służb zaangażowanych w pracę z rodzinami dotkniętymi przemocą. Kompleksowe, wieloaspektowe udzielanie pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, lepsza koordynacja działań służb pomocy społecznej i policji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zwiększyły skuteczność oraz możliwość wzajemnego uczenia się, dzielenia wiedzą

i doświadczeniami. Rolą grup jest skoncentrowanie się na wsparciu dla konkretnych osób, stworzenie planu pomocy, wskazanie miejsc, instytucji, specjalistów służących wsparciem osobom doświadczającym przemocy domowej. Grupy Diagnostyczno-Pomocowa prowadzą też monitoring sytuacji w rodzinie i kierują sprawy do wyższych instancji, takich jak sąd, prokuratura.

ROZDZIAŁ II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. OPIS PROBLEMU

Diagnoza zjawiska przemocy domowej.

W 2024 r. z inicjatywy Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii w ramach opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Góra Kalwaria na lata 2024-2029 przeprowadzono diagnozę zjawiska przemocy w Gminie Góra Kalwaria

Z rozpoznania problemu wynika, iż na przestrzeni lat 2020-2023 wzrosła liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych, obecnie diagnostyczno-pomocowych:

Liczba utworzonych grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych:

- rok 2020: 45 grup roboczych,
- rok 2021: 51 grup roboczych,
- rok 2022: 40 grup roboczych,
- rok 2023: 60 grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych.

Liczba posiedzeń grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych:

- rok 2020: 239 posiedzeń,
- rok 2021: 274 posiedzenia,
- rok 2022: 214 posiedzeń,
- rok 2023: 329 posiedzeń.

Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych:

- rok 2020: 45 rodzin,
- rok 2021: 51 rodzin,
- rok 2022: 49 rodzin,
- rok 2023: 60 rodzin

Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” ogółem:

- rok 2020: 49 zakończonych procedur
- rok 2021: 48 zakończonych procedur
- rok 2022: 21 zakończonych procedur
- rok 2023: 24 zakończone procedury

Z przeprowadzonego na potrzeby opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych badania ankietowego wśród mieszkańców wynika, że 40,23% zna 1-2 rodziny, w których stosowana jest przemoc, a 8,05% respondentów wskazało od 3 do 5 takich rodzin. Pozostałe 51,72% badanych przyznało, że w ogóle nie zna takich rodzin.

Ankietowani byli pytani, czy kiedykolwiek sami doświadczyli przemocy domowej. Zdecydowana większość badanych tj. 79,31% zaprzeczyło by takie zdarzenia miały miejsce. Pozostałe 20,69% potwierdziło natomiast, że doświadczyło przemocy domowej, a osobą stosującą przemoc był najczęściej ojciec lub oboje rodziców, mąż i partner.

Zdecydowana większość zapytanych nie popiera stosowania kar fizycznych i surowego traktowania dzieci. 80,46% uznało tego typu karę za złą metodę wychowawczą. 5,75% mieszkańców dopuściło możliwość stosowania kar cielesnych w przypadkach, gdy inne metody zawodzą. Aż 2,30% badanych uznało, że rodzic może karać własne dziecko w dowolny sposób. Pozostałe 11,49% ankietowanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Badanie dotyczyło również znajomości służb pomocowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej na terenie gminy.

Pozyskane dane wskazują, iż 44,83% ankietowanych zna instytucje pomocowe w swoim środowisku, a wśród najczęściej wymienianych znalazły się:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- oraz Policja.

Tu warto wspomnieć o instytucjach zobligowanych do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”. Należą do nich policja, pracownicy pomocy społecznej, oświaty, opieki zdrowotnej, ratownicy medyczni. Również członek Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ma obowiązek wszcząć procedurę, kiedy sytuacja tego wymaga. Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, że dotychczas z tej konieczności korzysta głównie policja oraz pomoc społeczna, zaś Niebieskie Karty założone przez inne instytucje są rzadkością. Posiadanie wiedzy o przemocy domowej obliuguje do podjęcia pewnych działań i konieczności powiadomienia organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

W badaniach zapytano również uczniów szkół podstawowych z terenu gminy, czy czują się bezpiecznie w swoim domu. Zdecydowana większość uczniów odpowiedziała twierdząco.

Wśród uczniów klas piątych i szóstych taką odpowiedź wskazało 95,88% pytanym, a wśród uczniów klas siódmych i ósmych 95,98%. Przeprowadzone badania wykazały również, że młodzież zazwyczaj ma pełne zaufanie do swoich rodziców. 72,84% uczniów klas piątych i szóstych oraz 78,13% uczniów klas siódmych i ósmych odpowiedziało, że rodzice nie mają prawa ich uderzyć bez względu na okoliczności.

W ocenie 11,93% uczniów klas piątych i szóstych oraz 8,48% uczniów klas siódmych i ósmych rodzice mogą w ten sposób ukarać dziecko, jeśli są ku temu powody.

Gdy zapytano nauczycieli, czy znają uczniów, którzy mogą doświadczać problemu przemocy domowej, łącznie 58,27% udzieliło odpowiedzi twierdzącej, gdyż zaobserwowało kilku takich uczniów. Kolejno 7,87% stwierdziło, iż taki problem nie występuje w ich środowisku szkolnym, a 33,86% nie wiedziało jak odpowiedzieć na tak zadane pytanie.

W trakcie opracowywania Strategii część pytań o metody wychowawcze skierowano bezpośrednio do rodziców. I tak, 57,39% rodziców uczestniczących w badaniu zadeklarowało, że stara się rozmawiać z dzieckiem na ten temat sposobów reagowania na nieodpowiednie zachowania dziecka, a 25,57% upomina lub ostrzega przed konsekwencjami złego zachowania.

Żaden z badanych rodziców nie przyznał się do użycia siły fizycznej w przypadku złego zachowania dziecka. W bezpośrednim pytaniu czy zdarza im się stosować wobec dzieci kary cielesne największy odsetek – 72,73% stanowili respondenci, którzy nigdy nie użyli przemocy fizycznej wobec dzieci.

Niestety aż 26,70% procent rodziców przyznało, że rzadko tj. raz na pół roku stosują kary cielesne. Jeden z rodziców przyznał się do stosowania kar cielesnych wobec dzieci od czasu do czasu, kilka razy w miesiącu. Zdecydowana większość rodziców uczniów z terenu gminy uważa, że dziecko nie powinno się bać rodziców (89,77%). Z kolei, 3,98% wyraziło zdanie przeciwne, a pozostałe 6,25% nie wyraziło swojej opinii w tym temacie. Ponadto, 5,68% respondentów przyznało, iż rodzice mają prawo stosować kary cielesne wobec swoich dzieci, jeśli w ich przekonaniu zasłużyły sobie na to. Przeciwnie zdanie w tym temacie wyraziło 82,95% badanych, a pozostałe 11,36% nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi.

W drodze badania okazało się również, że 65,34% ogółu badanych rodziców jest za ustawowym zakazem stosowania kar cielesnych, natomiast 18,75% wyraziło zdanie przeciwne, a 15,91% respondentów nie umiało się określić w tym temacie.

Z pozyskanych w trakcie badania danych wynika, iż 24,43% ankietowanych zna 1-2 rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci. Kolejno 6,25% przyznało, że zna od 3 do 5 takich rodzin i taka sama liczba ankietowanych rodziców zna ponad 5 takich rodzin. Pozostałe 63,07% badanych zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości. Pozostałe 55,17% respondentów przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie. Z powyższych danych wynika, że warto uświadamiać społeczność lokalną poprzez kampanie edukacyjne czym jest przemoc domowa, jakie są jej konsekwencje, jak z nią walczyć i jak wspierać rodziny w kryzysie przemocowym. To jeden z niewielu elementów gwarantujących zwiększenie bezpieczeństwa w gminie i ograniczenie patologicznych zjawisk wpływających na przemoc domową.

Tab. 1. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego/Grup Roboczych/Grup Diagnostyczno-Pomocowych

W związku z procedurą „Niebieska Karta”		
Wpłynęło ogółem	Rok 2020	45
	Rok 2021	51
	Rok 2022	49
	Rok 2023	63
Wpłynęło z Ośrodka Pomocy Społecznej	Rok 2020	12
	Rok 2021	12
	Rok 2022	11
	Rok 2023	26
Wpłynęło z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Rok 2020	0
	Rok 2021	0
	Rok 2022	0
	Rok 2023	0
Wpłynęło z Placówek Służby Zdrowia	Rok 2020	0
	Rok 2021	2
	Rok 2022	3
	Rok 2023	2
Wpłynęło z Policji	Rok 2020	31
	Rok 2021	37
	Rok 2022	24
	Rok 2023	27
Wpłynęło z placówek oświatowych	Rok 2020	1
	Rok 2021	0
	Rok 2022	2
	Rok 2023	3
Wpłynęło z innego Ośrodka Pomocy Społecznej	Rok 2020	0
	Rok 2021	0
	Rok 2022	0
	Rok 2023	5

Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” była najwyższa w 2023 roku.

W 2023 r. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe spotkały się 329 razy. Zakończono 24 procedury „Niebieskich Kart”.

W rodzinach, w których procedura została zakończona jest prowadzony monitoring polegający w szczególności na składaniu wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa w związku z zakończoną procedurą, poradnictwie i udzielaniu wsparcia. Rodzaj, formę oraz sposób realizacji działań określa Grupa Diagnostyczno-Pomocowa.

Dotychczasowy model pracy z rodziną dotkniętą przemocą opierał się na idei pracy grupowej. Plan pracy dotyczył rodziny i wymagał od przedstawicieli pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych równomiernego zaangażowania w sprawy rodziny. Praca z rodziną skupiała się na spotkaniach osoby doznającej przemocy, jak i osoby stosującej przemoc z grupą roboczą. Nowelizacja wprowadziła dwuosobowy model grupy diagnostyczno-pomocowej, którą tworzy pracownik socjalny i policjant. W grupie tej obowiązuje podział zadań, zgodnie z którym z osobą doznającą przemocy domowej pracuje pracownik socjalny, a z osobą stosującą przemoc domową policjant. W ramach pomocy i wsparcia osoba doświadczająca przemocy domowej zostaje objęta indywidualnym planem pomocy uwzględniającym jej sytuację ekonomiczną, rodzinną, zdrowotną, a także zgłoszone potrzeby i oczekiwania.

W 2023 r. w ramach działań grup diagnostyczno-pomocowych sporządzono 41 formularzy „Niebieskich Kart – C” zawierających diagnozę sytuacji osób wskazanych jako doznających przemocy uwzględniającą opis aktualnej sytuacji osobistej, rodzinnej, życiowej, opis aktualnej sytuacji zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej, edukacyjnej małoletnich, historię przemocy domowej oraz Indywidualny plan pomocy na rzecz osoby, osób doznających przemocy domowej stworzony w oparciu o ustalenia członków Grupy Diagnostyczno-Pomocowej we współpracy z osobą zainteresowaną.

Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy, diagnoza zjawiska i skuteczna pomoc osobom dotkniętym przemocą zależna jest jakości i standardów współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami zobligowanymi do przeciwdziałania przemocy domowej.

Nieobecność na posiedzeniach grup osób dotkniętych przemocą, osób stosujących przemoc, a nawet członków grup rozszerzonych na wniosek pracowników socjalnych i funkcjonariuszy policji co do zasady nie wstrzymuje działań Grup Diagnostyczno-Pomocowych i Zespołu Interdyscyplinarnego. Praktyka pokazuje jednak, że bardzo oddala osiągnięcie założonych w programie celów tj. zmniejszenia negatywnych skutków przemocy, poprawy skuteczności działań pomocowych na rzecz osób doznających przemocy.

Tab.2 Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową

Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową	2020 r	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba osób ogółem, w tym:	45	53	44	118
Kobiety	38	44	34	50
Mężczyźni	5	3	2	4
Dzieci	2	6	8	64

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy można zauważyć wzrost w zakresie uruchamianych procedur „Niebieskich Kart”. Zostało powołanych dużo więcej grup roboczych/grup diagnostyczno-pomocowych.

W 2023 roku odnotowano największą liczbę osób dotkniętych przemocą domową w porównaniu do lat poprzednich. Ma to związek z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 9 marca 2023 roku. W nowelizacji za osobę doznającą przemocy domowej, uznano również osobę małoletnią, wobec której jest stosowana przemoc domowa lub będącą świadkiem przemocy domowej. Przepis ten ma na celu uniknięcie dotychczasowych trudności interpretacyjnych w omawianym zakresie, przez wskazanie wprost, że dziecko będące świadkiem przemocy domowej należy uznać za doznające przemocy domowej i wymaga ono pomocy.

Analizując pozyskane dane do diagnozy można stwierdzić, iż w Gminie Góra Kalwaria konieczna jest realizacja następujących działań, tj.:

1. profilaktycznych i edukacyjnych na terenie Gminy Góra Kalwaria, które obejmą wszystkie grupy mieszkańców. Należy podkreślić, że skuteczne rozwiązywanie problemu przemocy domowej zależy nie tylko od podmiotów i instytucji, które działają w tym zakresie, lecz także od społeczności lokalnej. Planowane działania powinny polegać przede wszystkim na dostarczaniu informacji o możliwych formach poszukiwania pomocy oraz funkcjonujących w tym zakresie instytucji.
2. Należy prowadzić działania edukacyjne, których celem jest upowszechnianie wiedzy odnośnie problemu przemocy domowej, w tym jej form oraz sposobów radzenia sobie z problemem.
3. Rekomenduje się zwracanie szczególnej uwagi na wsparcie kadry pracującej w instytucjach pomocowych, szczególnie w zakresie rozwijania ich kompetencji i umiejętności w zakresie nowoczesnych form pomocy pracy z rodzinami borykającymi się z problemem przemocy domowej. Profesjonalna pomoc pomoże zmniejszyć skutki związane z występowaniem przemocy domowej na poziomie rodziny, jak i społeczności lokalnej.
4. Rekomenduje się kampanie społeczne zachęcające do reagowania na przemoc oraz nawiązanie współpracy ze służbą zdrowia w celu usprawnienia procedury "Niebieskiej Karty".
6. Rekomenduje się przeprowadzanie warsztatów lub akcji informacyjnych skierowanych do rodziców, które mogłyby uświadomić różnice między przemocą domową, a konfliktem rodzinnym oraz nauczyć rozpoznawać sygnały świadczące o występowaniu przemocy domowej.
7. Rekomenduje się przeprowadzenie szkoleń dla rodziców, które obejmowałyby następujące zagadnienia: organizacja czasu, podział obowiązków, rozwój emocjonalny dziecka oraz sposoby skutecznej komunikacji. Efektem tych działań będzie wzmocnienie więzi rodzinnych.
8. Rekomenduje się warsztaty dla dzieci i młodzieży w ramach przeciwdziałania przemocy domowej, agresji oraz rozwiązywaniu konfliktów między uczniami, działania edukacyjne zwiększające świadomość problematyki zagrożeń cyfrowych.
9. Wskazane jest przeprowadzenie szkolenia dla nauczycieli w ramach pomocy krzywdzonym uczniom oraz procedury "Niebieskiej Karty" w szkole.

Skala problemu przemocy domowej.

Jedną z kluczowych instytucji świadczących pomoc dla rodzin z problemem przemocy domowej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii oraz funkcjonujący w jego ramach Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Góra Kalwaria.

W pracy na rzecz rodzin doświadczających przemocy domowej pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej współpracują m.in. z instytucjami i służbami takimi jak: Policja, Prokuratura, Sąd Rejonowy - kuratorzy, służba zdrowia, oświata.

Jak wynika z danych liczbowych do Przewodniczącego Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w 2020 r. wpłynęło 45 Niebieskich Kart, w 2021 r. 51 Niebieskie Karty, w 2022 r. 49 Niebieskich Kart, w 2023 r. 63 Niebieskie Karty.

W 2023 r. dokonano szeregu zmian w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, w tym także w zakresie przesłanek i warunków dotyczących zabezpieczenia dziecka.

Dodatkowo ustawą z 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw tj. tzw. „Ustawą Kamilka”, wprowadzono do ustawy z 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym obowiązek opracowania i wdrożenia „Standardów ochrony małoletnich”.

Obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich mają organy zarządzające:

- jednostką systemu oświaty, o której mowa w art. 2 pkt 1-8 Prawa oświatowego, czyli m.in. przedszkola, szkoły i schroniska młodzieżowe;
- inną placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową lub związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni;
- organizator działalności oświatowej, opiekuńczej, wychowawczej, resocjalizacyjnej, religijnej, artystycznej, medycznej, rekreacyjnej, sportowej lub związanej z rozwijaniem zainteresowań przez małoletnich;

- podmioty świadczące usługi hotelarskie oraz turystyczne, a także prowadzące inne miejsca zakwaterowania zbiorowego, w zakresie niezbędnym do zapewnienia ochrony małoletnich.

Art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej stanowi, że zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego.

Tab. 3 Zdarzenia związane z przemocą domową

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową:	2020 rok	2021 rok	2022 rok	2023 rok
Liczba osób doznających przemocy domowej (ogółem), w tym:	45	53	44	118
Kobiety	38	44	34	50
Mężczyźni	5	3	2	4
Małoletni do 18 r.ż.	2	6	8	64
Liczba osób stosujących przemoc domową (ogółem), w tym:	45	51	40	64
Kobiety	2	5	4	12
Mężczyźni	43	46	36	52
Liczba osób stosujących przemoc domową pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	32	22	16	23
Kobiety	2	3	1	1
Mężczyźni	15	19	12	22
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	2	4	8	6

Bezpieczeństwo lokalnej społeczności zapewniają funkcjonariusze Komisariatu Policji w Górze Kalwarii oraz Straż Miejska. Straż Miejska w Górze Kalwarii prowadzi obserwację i rejestrowanie zdarzeń w miejscach publicznych przy pomocy 56 kamer Monitoringu Miejskiego.

W 2022 roku w gminie Góra Kalwaria stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 520 przestępstw. Najczęstszym przestępstwem na terenie Gminy Góra Kalwaria w 2022 roku była kradzież mienia, a kolejno uszkodzenie mienia oraz fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną.

Kwalifikacja postępowań wszczętych na podstawie Kodeksu Karnego przez Komisariat Policji w Górze Kalwarii przedstawia się następująco:

- w 2020 r.:
 - 29 przypadków znęcania się nad rodziną
 - 28 przypadków gróźb karalnych
 - 70 przypadków uchylania się od płacenia alimentów
- w 2021 r.:
 - 31 przypadków znęcania się nad rodziną
 - 23 przypadki gróźb karalnych
 - 76 przypadków uchylania się od płacenia alimentów
- W 2022 r.:
 - 27 przypadków znęcania się nad rodziną
 - 22 przypadki gróźb karalnych
 - 48 przypadków uchylanie się od płacenia alimentów

2. ZASOBY INSTYTUCJONALNE

W Gminie Góra Kalwaria bezpośrednio przeciwdziałaniem przemocy domowej zajmuje się sieć instytucji:

- 1) Ośrodek Pomocy Społecznej
- 2) Komisariat Policji
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- 4) Placówki oświatowe
- 5) Ośrodki Zdrowia
- 6) Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- 7) Sąd Rejonowy w Piasecznie - kuratorzy zawodowi i społeczni,
- 8) Organizacje pozarządowe,
- 9) inne zainteresowane instytucje.

3. POTRZEBY W SFERZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ.

- 1) Prowadzenie systemu informacji i edukacji w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
- 2) Stałe doskonalenie zasobów kadrowych; wypracowanie i wprowadzenie procedur oraz monitorowanie przemocy domowej.
- 3) Wprowadzenie spójnego systemu współpracy i koordynacji pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin dotkniętych przemocą domową.
- 4) Stałe monitorowanie, ewaluowanie oraz inicjowanie wprowadzania koniecznych zmian w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, edukacja społeczna.
- 5) Miejsca schronienia w związku z przemocą domową.

Analizując zgromadzone dane widać wzrost w zakresie uruchamianych procedur NK - w roku 2022 r. było to 49 procedur, w 2023 r. już 63. Z uwagi na zmiany legislacyjne znacząco wzrosła liczba osób objętych wsparciem: z 44 w 2022 r. do 118 w 2023 r. Więcej wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” jednoznacznie nie świadczy o tym, że przemoc domowa się nasila. Możliwe jest, że ludzie częściej i odważniej reagują i decydują się przerwać ten proces i szukać wsparcia.

W 2023 r. powołano dużo więcej grup roboczych/grup diagnostyczno-pomocowych. W 2023 r. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe spotkały się 329 razy. Zakończono 24 procedury „Niebieskich Kart”.

W rodzinach, w których procedura została zakończona jest prowadzony monitoring polegający w szczególności na składaniu wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa w związku z zakończoną procedurą, poradnictwie i udzielaniu wsparcia. Rodzaj, formę oraz sposób realizacji działań określa Grupa Diagnostyczno-Pomocowa.

Dotychczasowy model pracy z rodziną dotkniętą przemocą opierał się na idei pracy grupowej. Plan pracy dotyczył rodziny i wymagał od przedstawicieli pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych równomiernego zaangażowania w sprawy rodziny. Praca z rodziną skupiała się na spotkaniach osoby doznającej przemocy, jak i osoby stosującej przemoc z grupą roboczą. Nowelizacja wprowadziła dwuosobowy model grupy diagnostyczno-pomocowej, którą tworzy pracownik socjalny i policjant. W grupie tej obowiązuje podział zadań, zgodnie z którym z osobą doznającą przemocy domowej pracuje pracownik socjalny, a z osobą stosującą przemoc domową policjant.

W ramach pomocy i wsparcia osoba doświadczająca przemocy domowej zostaje objęta indywidualnym planem pomocy uwzględniającym jej sytuację ekonomiczną, rodzinną, zdrowotną, a także zgłoszone potrzeby i oczekiwania. Praca w obrębie grup daje dużo większą efektywność działań, zapewnia osobie dotkniętej przemocą domową strefę bezpieczeństwa, intymność oraz przestrzeń na przekazanie swoich obaw, emocji i potrzeb.

Niestety, nadal niewielki procent osób wymagających wsparcia z niego korzysta. Powodem jest niewielka oferta wsparcia, długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty oraz szereg wątpliwości indywidualnych.

W ciągu ostatniego roku działania w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego były bardzo intensywne.

Najbliższe działania Zespołu Interdyscyplinarnego będą wynikać z ustawowych 25 zobowiązań. W ocenie Zespołu warto przeszkolić wszystkich przedstawicieli instytucji wchodzących w skład Grup Diagnostyczno-Pomocowych, ze szczególnym uwzględnieniem oświaty i służby zdrowia, dostarczyć wskazówek osobom i instytucjom, które mają kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej na temat działań interwencyjnych, jakie należy podjąć.

Należy mieć również na względzie, że nie zatrzymana przemoc narasta. Jest procesem, który ma tendencję do powtarzania się powodując coraz większe uwikłanie osoby doznającej przemocy w sytuację.

Warto także wzmocnić działania mające na celu edukację społeczeństwa oraz zmianę postaw w zakresie reagowania na popełnienie przemocy wobec dzieci i nastolatków.

ROZDZIAŁ III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Góra Kalwaria na lata 2024 – 2028 jest dokumentem opracowanym na podstawie Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.

Głównymi założeniami przedmiotowego programu są: kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu, ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc domową, edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Podstawą działań systemowych są założenia, iż przemoc domowa jest przestępstwem, a najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą i zatrzymanie przemocy. Bez realizacji wyżej wymienionych założeń pomoc jest zazwyczaj nieskuteczna.

Pojedyncza instytucja nie jest sama w stanie skutecznie rozwiązywać problemu przemocy domowej. Nieodzowna jest interdyscyplinarność pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Ponadto wzrost świadomości społecznej powinien przyczynić się do zapobiegania przemocy domowej, umożliwić szybsze reagowanie, a także spowodować, że osoby stosujące przemoc będą odczuwać brak akceptacji dla swoich działań, co znacznie zwiększy skuteczność w jej zapobieganiu oraz łagodzeniu jej następstw.

2. CELE, KIERUNKI I WSKAŹNIKI PROGRAMU:

I CEL: Zwiększenie działań w zakresie ochrony osób doznających przemocy domowej i rozszerzenie dostępności pomocy.

Kierunki działań:

- 1) Aktywna działalność Zespołu Interdyscyplinarnego,
- 2) Utworzenie i funkcjonowanie grup diagnostyczno-pomocowych,
- 3) Realizowanie procedury „Niebieskie Karty”,
- 4) Prowadzenie poradnictwa socjalnego, psychologicznego, pedagogicznego, medycznego, prawnego dla osób doświadczających przemocy domowej, a także prowadzenie pracy socjalnej,
- 5) Realizowanie programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy domowej,
- 6) Opracowywanie i realizowanie indywidualnych oraz grupowych działań edukacyjnych, które są kierowane do osób doznających przemocy domowej,
- 7) Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej poprzez np. zapewnienie schronienia, udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej,
- 8) Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej,
- 9) Zapewnienie sprawnego systemu współpracy służb we wdrażaniu procedury z art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- 10) Publikowanie na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej.

Wskaźniki:

- 1) liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego,
- 2) liczba utworzonych grup diagnostyczno-pomocowych,
- 3) liczba funkcjonujących grup diagnostyczno-pomocowych,
- 4) liczba interwencji związanych z przemocą domową,
- 5) liczba założonych Niebieskich Kart,
- 6) liczba przeprowadzonych specjalistycznych porad,
- 7) liczba osób korzystających z poradnictwa,
- 8) liczba dzieci, którym zapewniono ochronę w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, w związku z bezpośrednim zagrożeniem życia lub zdrowia,
- 9) liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych dot. przemocy domowej,
- 10) liczba osób doznających przemocy domowej uczestniczących w działaniach indywidualnych,
- 11) liczba osób doznających przemocy domowej uczestniczących w działaniach grupowych,
- 12) liczba opracowanych i zrealizowanych programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy domowej,
- 13) liczba osób uczestniczących w programach terapeutycznych dla osób doznających przemocy domowej,
- 14) liczba osób, którym zapewniono schronienie,
- 15) liczba osób, którym udzielono pomocy finansowej i rzeczowej.

II CEL: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących, a także podejrzanych o przemoc domową.

Kierunki działań:

- 1) Motywowanie i kierowanie osób stosujących przemoc do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno- terapeutycznych,
- 2) Prowadzenie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu i stosującymi przemoc domową,
- 3) Informowanie o konsekwencjach stosowania przemocy domowej, o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii dla osób stosujących przemoc domową,

- 4) Kierowanie wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w sprawie zastosowania obowiązku podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu,
- 5) Wypracowanie standardów monitoringu po zamknięciu procedury Niebieskie Karty (art. 9h ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej).

Wskaźniki:

- 1) liczba zorganizowanych programów korekcyjno-edukacyjnych oraz programów psychologiczno-terapeutycznych,
- 2) liczba osób uczestniczących w wyżej wymienionych programach,
- 3) liczba osób, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno- terapeutyczny,
- 4) liczba założonych i zakończonych Kart w ramach procedury „Niebieskie Karty”,
- 5) liczba osób, wobec których podjęto działania monitorujące po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”,
- 6) liczba złożonych zawiadomień w sprawie wykroczenia z art. 66c Kodeksu Wykroczeń,
- 7) liczba skierowanych wniosków do GKRPA.

III CEL: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Kierunki działań:

- 1) Prowadzenie badań nad zjawiskiem występowania przemocy na terenie Gminy Góra Kalwaria (m.in. diagnozy, ekspertyzy, ewaluacje, badania ankietowe),
- 2) Realizowanie porad oraz interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 3) Edukowanie dzieci i młodzieży w zakresie radzenia sobie z przejawami agresji i przemocy, w tym tworzenie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy i cyberprzemocy,
- 4) Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej (w tym także rodziców) na temat przemocy domowej m.in. poprzez organizowanie prelekcji, spotkań rodzinnych itp.,
- 5) Promowanie wzorów dobrego rodzicielstwa wolnego od krzywdzenia i zaniedbywania np. poprzez prowadzenie warsztatów umiejętności wychowawczych i konsultacji dla rodziców,
- 6) Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat przemocy domowej poprzez upowszechnianie materiałów edukacyjno-informacyjnych (np. plakatów, broszur, ulotek), w tym na temat przemocy ekonomicznej i cyberprzemocy oraz innych zagrożeń ze strony nowoczesnych technologii komunikowania,
- 7) Rozpowszechnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy domowej,
- 8) Prowadzenie działań profilaktycznych dotyczących zapobiegania przemocy domowej (w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub niepełnosprawnych).
- 9) Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem poprzez: organizację lokalnych akcji i kampanii lub przyłączenie się do ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej.

Wskaźniki:

- 1) liczba opracowanych raportów dotyczących zjawiska przemocy domowej,
- 2) liczba lokalnych i ogólnokrajowych kampanii społecznych, w których uczestniczyła Gmina Góra Kalwaria,
- 3) liczba przeprowadzonych warsztatów, programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz liczba uczestników ww. działań,
- 4) liczba placówek oświatowych realizujących programy profilaktyczne,
- 5) liczba udzielonych porad,
- 6) liczba zorganizowanych prelekcji dla społeczności lokalnej oraz liczba uczestników,
- 7) liczba przeprowadzonych spotkań, pogadanek profilaktycznych dla rodziców oraz liczba uczestników,
- 8) liczba zrealizowanych godzin edukacyjnych w ramach programów profilaktycznych,
- 9) liczba zorganizowanych akcji lokalnych/kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej, w których Gmina Góra Kalwaria uczestniczyła,
- 10) liczba uczestników akcji lokalnych/kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej.

IV CEL: Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Kierunki działań:

- 1) Opracowywanie diagnoz potrzeb szkoleniowych kadr, w tym członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno-pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) Systematyczne prowadzenie szkoleń dla wszystkich przedstawicieli podmiotów, podejmujących działania na rzecz rodzin dotkniętych przemocą domową (w tym szczególności zadbanie o sferę psychiczną pracowników poprzez szkolenia z zakresu radzenia sobie ze stresem, motywacji, a także przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu),
- 3) Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy domowej i z osobami stosującymi przemoc domową, w formie m.in. superwizji, coachingu, doradztwa, grup wsparcia,
- 4) Zapewnienie dostępu pracownikom zaangażowanym w przeciwdziałanie przemocy domowej dostępu do specjalistycznej literatury, materiałów edukacyjnych.

Wskaźniki:

- 1) liczba przeprowadzonych szkoleń,
- 2) liczba uczestników szkoleń,
- 3) liczba superwizji i innych form wsparcia,
- 4) liczba osób korzystających z wyżej wymienionych form wsparcia zawodowego,
- 5) liczba zakupionych i udostępnionych materiałów edukacyjnych dla pracowników pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

3. MONITOROWANIE, SPRAWOZDAWCZOŚĆ I ŚRODKI FINANSOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU

MONITOROWANIE

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji Programu podmioty składają do dnia 31 stycznia każdego roku do Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I WYMIANA INFORMACJI

Wypełniając powinność wymiany informacji, mającej zapewnić sprawne i skoordynowane działania gminnych instytucji oraz podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Góra Kalwaria do dnia 31 marca każdego roku przedstawia Burmistrzowi Sprawozdanie z realizacji Programu, pozwalające ocenić stan realizacji celów i wskaźników Programu.

FINANSOWANIE PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Góra Kalwaria, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.